

ris ad eum locum in quo facienda est uniuscujusque resurrectio. Nam cum in puncto resurrectionis oporteat partes corporis inter se esse unitas, locoque conjunctas, quæ antea fortasse loco erant disjunctissimæ, necesse est ut brevi aliquo tempore ante illud instans eundem in locum congerantur. Quia non oportet miracula non necessaria multiplicare, ut etiam in superioribus diximus. Secundo, fiet ad hanc resurrectionem præparatio, dispositio et organizatio corporis, quæ, quatenus necessaria est ex parte materiæ ad unionem animæ, ordine saltem naturæ illam antecedit. Tertium est resurrectio ipsa, quæ est substantialis unio animæ et corporis. Et hæc omni resurrectioni communia sunt; in resurrectione autem justorum ultra hæc erunt qualitates et perfectiones gloriæ, quæ unionem animæ beatæ ad corpus consequuntur.

11. *Congregatio cinerum ad resurrectionem mortuorum, Angelico faciendâ ministerio.* — Dico ergo secundo: congregatio cinerum fiet quidem Christi imperio, ministerio tamen Angelorum, qui propria naturali virtute poterunt hoc ministerium exequi. Ita docet D. Thom. supra, et cæteri Theologi, cum August., 3 de Trinit., c. 4; et Gregor., 4 Dialog., c. 5; et idem sentiunt reliqui Sancti et Doctores supra citati, exponentes verba Pauli 1 ad Corinth. 15, et 1 ad Thessal. 4. Et ratio est illa generalis, quia Deus administrat inferiora per superiora, et semper per causas secundas operatur, quoad commode fieri potest.

12. *Dubium.* — *Responsio.* — Sed inquires an tota hæc actio et congregatio cinerum fiet a solo illo Archangelo, qui vocem emittet, virtute et efficacia illius vocis; an vero fiet plurium Angelorum ministerio. Respondetur verisimile esse plures Angelos huic operi ministraturos. Dicit enim Christus, Matth. 24: *Mittet Angelos suos cum tuba et voce magna, et congregabunt electos ejus a quatuor ventis.* Unde Chrysostomus, hom. 8 in 1 ad Thessal., dicit ad sonitum tubæ Angelos huc atque illic discursuros, ut colligant cineres: *Archangelum autem (inquit) putamus eum esse, qui præsit et incumbat aliis in orbem missis, atque hoc illis inclamet: Paratos facite omnes; adest enim judex.* Et idem fere dicunt OEcumen. et alii Græci; et Anselm., in Elucidario. An vero soli Angeli boni, vel etiam mali, huic operi ministraturi sint, etiam est incertum. Non est autem incredibile justorum cineres congregandos esse a Sanctis Angelis, eorum

custodibus, damnatorum autem a dæmonibus qui eos vicerunt. Verisimilius autem est, sicut omnium resurrectio a Christo fiet, ita hanc materiæ præparationem per proprios ministros ac servos esse efficiendam. Quia, licet multi resurgentium pravi sint, tamen omnium resurrectio est bona et propria Christi actio.

13. Rursus vero inquiri potest quomodo et qua virtute hoc opus sit ab Angelis efficiendum. Anselmus supra significat operaturos virtute supernaturali, et voce sensibili. Unde non solum censet plures Angelos esse huic rei operam navaturos, sed etiam omnes pluribus tubis diversisque vocibus conelamatos. Sed hoc ultimum incertum est, quia Scriptura semper de hac tuba in singulari loquitur. Absolute tamen non existimo hoc ministerium Angelorum esse efficiendum per sonitum tubæ, aut efficaciam vocis (ut Anselmus ibi, et 1 ad Thessal. 4 indicat), sed per naturalem virtutem Angeli. Nam, eum hæc congregatio tantum fiat per motum localem, non oportet fingere actionem supernaturalem qua fiat, sed naturalem motum qui ab Angelo fieri potest, non per sonum aliquem aut vocem sensibilem, sed per efficaciam suæ voluntatis aut virtutis motivæ. Illa ergo vox a solo Archangelo proferetur tanquam a superiori duce inferiorum Angelorum, cujus imperio ad congregandos hominum cineres discurrant. Quocirca, licet Chrysostomus supra dicat multas tunc futuras tubas (quia Paulus, 1 ad Cor. 15, vocat hanc *novissimam tubam*, ad cujus sonitum mortui resurgent, in quo significat alias ante illam ultimam antecessuras), tamen de hac tuba resurrectionis non dicit Chrysostomus futuram nisi unam tantum. Quod magis explicat OEcumen., 1 ad Cor. 15, ex Apoc. 8, ubi Joannes videt septem Angelos stantes in conspectu Dei, quibus datæ sunt septem tubæ, quibus singuli successive cecinerunt, et sex quidem prioribus personantibus, non est facta resurrectio, sed potius magna strages et interfectio hominum; de septimo autem dicitur in c. 11: *Et septimus Angelus tuba cecinit, et factæ sunt voces magnæ in cælo dicentes: Factum est regnum hujus mundi Domini nostri, et Christi ejus, et regnabit in sæcula sæculorum, amen.* Hanc ergo tubam septimi Angeli existimat OEcumen. esse *tubam novissimam*, ad cujus sonitum sunt excitandi. Et fortasse hoc idem sentit Origenes citatus a Pamphilo, seu (ut alii volunt) ab Eusebio, in Apol.

pro Origene, dum ait: *Cum voluerit Deus, secundum ea quæ dicta sunt, per sacramentum tubarum in novissima tuba facere ut mortui resurgant, per illam ipsam substantialem rationem quæ salva permanet, Dei voluntate iterum resuscitabuntur.*

14. *Dubium.* — *Responsio.* — *Cineres seu materiam suscitandorum corporum quomodo internoscent Angeli.* — Tandem inquiri potest circa hanc conclusionem, quomodo Angeli cognoscent cineres seu materiam uniuscujusque corporis, quia non omnia semper actu considerant. Unde non semper attendunt in quas res materia singulorum hominum transmutetur; quare, cum interdum nihil in ea maneat, quod eam magis determinet ad hunc hominem quam ad alium, secundum præsentem statum, non videtur esse in potestate Angeli singulorum materias discernere. Et augetur difficultas, quando eadem materia diversorum hominum fuit diversis temporibus, non enim erit in potestate Angeli eam tribuere cui volet. Item est difficultas, quando materia prior non est sufficiens ad formandum corpus quale excitandum est, an futurum sit in potestate et arbitrio Angeli, eam, unde voluerit, supplere. Ad hæc et similia imprimis respondetur, quando Angelis mandatum fuerit, ut cineres congregent, vel naturali scientia, vel (si opus sit) divina revelatione, simul eis notum fore quæ materia ad uniuscujusque formationem congreganda sit, et ubi sit, et sub qua forma. Unde (quod ad secundam et tertiam partem difficultatis attinet) ea omnia non fient Angeli arbitrio, sed juxta divinam voluntatem et providentiam eis revelatam. Quoad primam vero partem, non est improbabile posse Angelum scientia naturali, seu memoria retenta ex cognitione rei, quam prius existentem vidit, discernere quænam fuerit materia quam prius vidit tali anima informari, etiamsi postea non viderit omnes istas mutationes, solum ex vi cognitionis entitatis ejus, et modi unionis quem habuit ad talem animam, cujus speciem Angelus retinet. Cum autem verisimile sit custodes Angelos collecturos hos cineres corporum resurgentium, etiam per se est valde credibile, singulos collecturos eorum hominum cineres quorum curam habuerunt. Unde fit ut facile possit unusquisque cognoscere eorum cineres seu materiam.

15. *Organizatio suscitandorum corporum non est Angelorum ministerio faciendâ.* — Dico tertio: dispositio seu organizatio suscitando-

rum corporum non fiet ministerio Angelorum, quorum actio in solo motu locali terminatur, sed virtute et efficacia Christi. Hæc posterior pars recepta est ab omnibus, et explicabitur simul cum sequenti conclusione. Circa priorem vero censeo graviter errare, qui dicunt etiam organizationem corporum faciendam esse opera Angelorum; quin potius fingunt quidam, quod virtute Angelorum custodum congregabuntur pulveres, fientque ossa et jungentur; per virtutem vero Archangelorum provinciarum connectentur per nervos, qui carne et cute cooperientur, ac tandem virtute Dei et Christi introducetur anima. Sed imprimis hæc omnia voluntaria sunt, et sine ullo fundamento conficta; quod satis est ut a Theologis rejiciantur, quia Angelus non potest vi et efficacia naturali materiam alterare, aut ad formam substantialem disponere; fingere autem elevari ut instrumentum ad hujusmodi actionem, voluntarium est; alioqui eadem ratione dici posset efficere resurrectionem ipsam, ut instrumentum Dei. Præterea, vel Angeli efficiunt totam organizationem usque ad ultimam dispositionem ad animam rationalem, vel eorum actio cessat paulo ante ultimam dispositionem; si primum dicatur, sequitur, eos efficere resurrectionem hominis, sicut homo generat hominem, disponendo materiam; secundum vero per se est improbabile et voluntarium. Cur enim illa actio pervenit ad talem terminum, et non ultra progressa est? aut unde constat, cum tota actio a principio sit in modo suo supernaturalis? Et eodem modo rejicienda est illa inter Angelos actionis hujusce partitio, utpote fabulosa et commentitia.

16. *Generalis mortuorum resurrectio Christi virtute faciendâ.* — Dico quarto, solum Christum Dominum effecturum nostram resurrectionem, quoad corporis dispositionem, animæ substantialem unionem, et proprietates omnes ac perfectiones inde consequentes. Hæc est sententia D. Thomæ supra, et omnium Theologorum; et colligitur ex verbis Joannis 5: *Sicut Pater suscitavit mortuos et vivificavit, sic et Filius, quos vult, vivificavit.* Quæ verba August., tract. 21, de generali resurrectione intelligit, et in eis non solum esse sermonem de Christo ut Deo, sed etiam ut homine, idque colligit ex antecedentibus verbis: *Et majora horum demonstrabit ei opera.* Nam hoc proprie in humanitatem convenit. Idem potest colligi ex verbis sequentibus: *Neque enim Pater judicat quemquam, sed omne judi-*

cium dedit Filio; et ex illis: Quos vult, vivificat. Videtur enim esse sermo de voluntate Filii, quæ ita est propria ejus, ut non sit Patris, quæ non est nisi voluntas humana. Ideo enim de illo specialiter dictum est: *Quos vult, vivificat.* Et quamvis optime possint hæc verba intelligi de potestate data Christo homini ad facienda miracula, et suscitandos aliquos homines quos vellet, ad suæ doctrinæ confirmationem, tamen hinc etiam recte colligitur eum habere potestatem ad omnes homines suo tempore suscitandos, præsertim cum paulo inferius unam potestatem ex altera confirmet, dicens: *Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei,* etc. Et ita hunc locum intelligunt Patres, Chrysost., Cyrill. et August., et reliqui expositores. Et huic etiam testimonio Christi consentanea sunt quæ Paul. docet, 1 ad Cor. 15, et 1 ad Thessal. 4. Ratio vero seu congruentia non est alia, nisi quia humanitas Christi est instrumentum conjunctum divinitati, ad operandam salutem nostram omnibus modis quibus convenienter potest; hic autem modus est possibilis, et maxime decens dignitatem et merita ejus. Et confirmatur, nam eos mortuos, quos Christus in hac vita suscitavit, per propriam efficientiam excitavit; sed ipsemet Christus, in prædicto loco Joan., 5, significat non minus efficaciter ac miraculose effecturum se universalem hominum resurrectionem; ergo propria et physica causalitate illam efficiet. Unde Athanasius, serm. 4 contra Arianos, aperte dicit, sicut resuscitavit Lazarum per humanitatem, ita in novissimo die resuscitaturum omnes. De majori propositione dixi multa in superiori tomo, disp. 31, ex quo loco aliæ rationes et testimonia peti possunt ad hanc veritatem confirmandam. Et objectiones etiam, quæ hic occurrere possunt, ibi expeditæ sunt.

17. *Primum dubium.* — *Responsio.* — *Instrumentum Christi ad resurrectionem mortuorum quodnam.* — *Objectio.* — *Responsio.* — Duo tamen hic inquiri possunt. Primum est, qua actione prævia, seu quo instrumento proximo ac immediato Christus effecturus sit resurrectionem nostram. Primum, dicunt aliqui effecturum illam per resurrectionem suam, id est, per actionem illam qua ipse excitatus est a mortuis. Quia D. Thomas, hic, non solum dicit Christi humanitatem, sed etiam ejus resurrectionem esse causam efficientem resurrectionis nostræ. Quod si objicias actionem illam jam præterisse, et nunc non esse, res-

pondet satis esse exitisse, ut possit nunc esse instrumentum. Sed hoc et implicationem involvit, et sine ulla necessitate et fundamento fingitur, ut in prædicto loco latius tractavi. Majori quidem probabilitatis specie dici posset, actionem illam, qua Christus resurrexit, non præterisse, sed durare semper. Nam eadem actione, qua resurrexit, conservatur vivus; in qua responsione evitatur sine dubio repugnantia contradictionis, quia nulla est, neque in hoc quod illa actio existens sit instrumentum ad aliam actionem. Fundatur autem hæc responsio in re incerta, quia actio, qua Christus seipsum suscitavit, fortasse fuit media anima et corpore (ut supra dixi); non est autem necesse illam miraculosam actionem semper durare, sed verisimilius est humanitatem illam conservari a solo Deo actione connaturali. Deinde nec necessarium, nec conveniens videtur actionem, sub propria ratione actionis, id est, ut est via seu fieri sui termini, assumi ut instrumentum ad aliam actionem; magis enim instrumentum accommodatum est ipsa res quæ fit. Et hoc est satis ad omnipotentiam instrumentalem humanitatis Christi. Secundo, dicunt alii Christum effecturum resurrectionem per solam voluntatem suam, juxta illud: *Quos vult, vivificat.* Quod si objicias quod voluntas ejus humana distans erit a terra cum resurrectio fiet, ut supra diximus, respondetur, æque facile esse ei agere in propinquum et distans, ut instrumentum Verbi. In qua sententia nihil est impossibile, et probabile est ita futurum. Tertio vero addunt alii etiam vocem illam sensibilem, quæ fiet per Archangelum, futuram esse instrumentum Christi ad nostram resurrectionem. Est enim magis congruum ut per aliquod propinquum instrumentum ac sensibile fiat. Ita D. Thomas, in 4, loco supra citato, ubi probat illam vocem esse futuram causam resurrectionis nostræ. Oportet enim causam efficientem conjungi effectui. Solet etiam hæc sententia tribui Scoto; verum ille et generaliter negat hæc instrumenta proprie dicta ad actiones supernaturales; et in 4, d. 48, q. 1, ad argumenta, in hac speciali quæstione contrarium significat. Huic tamen sententiæ favent verba Christi: *Qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei, et procedent.* Ubi Franciscus Toletus inquit, illam vocem futuram esse *divinæ potentie instrumentum.* Et eodem modo induci possunt verba Pauli, 1 ad Thessal. 4, ubi ex voce significat securam

resurrectionem. Quod videtur indicare Chrysostom., hom. 8 super 1 ad Thessal., dicens: *Resurgent mortui, et fiet opus non Angelorum ad hoc quicquam valentium, sed Verbi ipsius; tanquam si rege quopiam imperante ac jubente, egrederentur conclusi et captivi, et ministri eos educerent, non illi postea propria virtute, sed ex voce illa hoc facerent.* Quibus verbis respondet etiam tacitæ objectioni. Nam si vox illa est instrumentum quo Christus utitur, ergo Angelus, qui illam proferet, dici poterit efficere resurrectionem, sicut nunc sacerdos proferens verba consecrationis dicitur efficere transubstantiationem. Respondetur enim in re nullam esse difficultatem, quia re vera Angelus nihil aliud facit quam ipsam vocem. Quoad modum vero loquendi, non esset inconveniens concedere illum, ut ministrum Christi, efficere resurrectionem, imperando jussu ejus, et efficiendo ac formando vocem, qua Christus ut instrumento usus est. Unde Euth., suo cap. 7 in Joann.: *Virtute (inquit) arcana coaptabit, animabit, ac excitabit mortuos voce sua, sive jussu quo tunc per Angelum clamabit.* Est ergo hic modus dicendi probabilis.

18. *Secundum dubium.* — *Responsio.* — Et hinc facile expeditur altera dubitatio, scilicet, an Christus sit effecturus tantum resurrectionem bonorum, vel etiam malorum. Dicendum est enim omnium resurrectionem esse effecturum. Utrumque enim ex æquo affirmatur Joann. 5: *Audient vocem Filii Dei, et procedent, qui bona egerunt in resurrectionem vitæ; qui autem mala, in resurrectionem judicii.* Sicut enim Christus est utrorumque iudex, ita omnes potest efficaciter ad iudicium vocare, et a mortuis excitare. Item restitutio naturalis vitæ, quæ in omnibus fiet, de se est maximum bonum naturæ, et actio consentanea virtuti Christi; ergo ab ipso in omnibus efficietur.

SECTIO V.

Utrum Christus sit causa exemplaris nostræ resurrectionis, quantum ad terminum ad quem.

1. *Differentia inter causam efficientem et exemplarem.* — Tria possunt in resurrectione considerari, scilicet, mutatio ipsa, seu actio, et terminus ad quem tendit, et ex quo fit. Et in his omnibus potest intelligi nostra resurrectio futura ad similitudinem et imitationem resurrectionis Christi, quod est, esse effectum ejus in genere causæ exemplaris. Inter quam

causam et efficientem hæc est differentia. Nam efficiens requirit realem existentiam, ut possit efficere, quia est, quæ per se influit esse in effectum; causa vere exemplaris, quia non immediate influit in effectum, sed solum representatur agenti, ut ad ejus similitudinem operetur, ideo necesse non est ut in re existat, quando fit effectus; sed solum in mente et cognitione operantis. Et hoc modo non solum res præterita, sed etiam futura potest esse causa exemplaris. Sic enim Christus etiam ante incarnationem fuit causa exemplaris sanctitatis, et justitiæ, et prædestinationis hominum. Ex hoc ergo capite optime potest intelligi, quod resurrectio Christi, etiam prout fuit actio seu mutatio quæ jam præterit, sit exemplar resurrectionis nostræ. Quia vero actiones et mutationes, rationes suas ex terminis sortiuntur, ideo tota conformitas, quæ inter resurrectionem Christi et nostram intelligi potest, ex conformitate inter terminos ad quos, et a quibus, utriusque mutationis sumenda est. Explicabimus ergo prius hanc conformitatem seu causalitatem exemplarem in termino ad quem, et deinde in termino a quo.

2. *Christus resurrectionis justorum exemplar perfectissimum.* — Dico ergo primo, Christum Dominum esse perfectissimum exemplar resurrectionis justorum. Hæc conclusio est D. Thomæ hic, et omnium Theologorum, propter verba Pauli ad Phil. 3: *Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.* Quod etiam colligi potest ex eo quod Christus, 1 Cor. 15, dicitur *primitiæ dormientium;* et subditur: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur; unusquisque autem in suo ordine; primitiæ Christus, et deinde ii qui sunt Christi;* scilicet, tanquam illi maxime similes et conformes; et ideo postea subdit: *Qualis terrenus, tales et terreni; et qualis celestis, tales et celestes; sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem celestis.* Loquitur enim aperte de imagine gloriæ; est autem imago, quæ fit ad repræsentandum prototypum, seu exemplar. *Portare ergo imaginem Christi,* est habere gloriam ad similitudinem ejus. Quam similitudinem explicans Paulus, subdit: *Hoc autem dico, fratres, quia caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt, neque corruptio incorruptelam possidebit. Ecce mysterium vobis dico, omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur,* etc. Ac si diceret, similitudinem illam, seu imitationem

in hoc consistere, quod iusti habituri sint corpora gloriosa, quale est corpus Christi, quæ immutatio non est communis omnium, sed propria iustorum. Et hoc ipsum docuit Paulus, ad Rom. 6: *Si complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus*; et cap. 8, eodem sensu dicit: *Si spiritus ejus qui suscitavit Jesum a mortuis, habitat in vobis, qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitantem spiritum ejus in vobis*; et infra: *Si filii, et heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi; si tamen compatimur, ut et conglorificemur*. Denique ita etiam intelligi potest illud Apoc. 3: *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo*. Ratio vero est illa generalis, quia primum in unoquoque genere est exemplar cæterorum; quia licet interdum non sit necessarium ex parte operantis, quia ipsum per se est sufficiens ad agendum, et non indiget extrinseco exemplari, tamen ex parte ipsarum rerum, perfectio unius est veluti mensura et regula cæterorum, quæ eo perfectiora erunt quo fuerint alteri conformiora. Ex libera quoque voluntate operantis fieri potest ut reliqua fiant sub ea habitudine, ut alteri sint conformia. Ergo hoc modo gloriosum Christi corpus est exemplar iustorum, et quia in eo genere est supremum, et quia ob ejus gloriam et honorem voluit Deus cætera iustorum corpora resurgere ad similitudinem ejus, et veluti quasdam illius imagines ac repræsentationes existere.

3. *Similitudo inter Christum et corpora gloriosa Sanctorum in quo consistet.* — Ut autem hæc causalitas exemplaris amplius explicetur, oportet in particulari exponere in quo futura sit hæc similitudo et conformitas. Consistet igitur primo in naturali seu substantiali vita, et unione uniuscujusque corporis ad suam animam, quia hoc est primum fundamentum veræ resurrectionis, juxta illud: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur*.

4. *Dubium.* — *Responsio.* — *Corpora beatorum non omnia corpori Christi in magnitudine æqualia.* — Secundo, consistet in perfecta corporis quantitate. Sicut enim Christus surrexit integro corpore perfectaque magnitudine, ita etiam cæteri omnes iusti resurgent. Nam hoc ad perfectionem beatitudinis, et exactam sui exemplaris representationem, et efficaciam divinæ virtutis spectat. Item, quia defectus corporis sunt pœna peccati; in beatitudine

autem nulla erit pœna, nec aliquid malum. Denique appetitus animæ, ut est forma corporis, non esset plene satius, appetit enim perfectum corpus; sed de hac re satis multa diximus supra, agentes de hac perfectione corporis Christi resurgentis. Hinc vero dubitari solet hoc loco, an omnia corpora iustorum futura sint æqualia corpori Christi in magnitudine. Videtur enim id sequi ex perfecta ratione causæ exemplaris, quæ tanto erit exactior, quanto imago similior fuerit prototypo. Verumtamen, si hæc ratio quicquam valeret, consequenter probaret futura esse corpora beatorum omnino similia et æqualia corpori Christi in figura, in pulchritudine, atque in cæteris omnibus corporis ornamentis, quod tamen omnino falsum est. Perfecta ergo ratio exemplaris non requirit æqualitatem, sed proportionem, præsertim quando (si quid deest effectui ad perfectam similitudinem cum exemplari) non provenit ex defectu causæ agentis, sed quia effectui non major perfectio debetur. Quod inde etiam confirmatur ac declaratur, quia non omnes animæ beatæ sunt ejusdem perfectionis cum anima Christi, non solum in gratia et gloria, sed etiam in natura; ergo neque oportet corpora beatorum esse æqualia corpori Christi in magnitudine, quia unaquæque anima habebit corpus suæ naturali perfectioni accommodatum. Unde fieri poterit, non solum ut aliqua sint minora, verum etiam ut alia possint esse majoris magnitudinis, quia hoc non repugnat perfectioni Christi, ut prædicto loco explicuimus. Hæc doctrina colligitur ex Augustino, in Ench., c. 90, et 22 de Civ., c. 15.

5. *Ætas resurgentium Sanctorum qualis.* — Tertio, consistet hæc ratio exemplaris in similitudine ætatis. Resurgent enim omnes in mensura ætatis plenitudinis Christi. Dicitur autem plenitudo, seu perfectio ætatis, quando corpus pervenit ad perfectum augmentum, quod per naturales animæ vires, non impeditas, sed perfecte operantes, comparare potuisset. Rursus includit hæc ætas integras vires corporis, perfectum temperamentum, et animæ maxime accommodatum. In quibus omnibus perfectionibus imitabuntur corpora iustorum corpus Christi, quia hæc omnia pertinent ad perfectum beatitudinis statum. Sicut ergo corpora beatorum imitabuntur corpus Christi in statu gloriæ, ita et in his perfectionibus, non quod æqualitatem assecutura sint, sed similitudinem cum proportionem, ut dixi. Hæc est etiam doctrina Augustini, 22

de Civit., c. 16 et 20; Anselmi, D. Thomæ, Sedulii, ad Eph. 4; Anselm. etiam, in Elucidario; et Hug. Victorin., tract. de Resur., c. 15. Eadem frequentius amplectuntur Theologi, in 4, dist. 42 et sequentibus. Et est sine dubio verisimilior, quanquam Augustinus eodem loco dicat non esse multum contendendum cum eo qui affirmaret singulos resurrecturos in ea quantitate et ætate, in qua mortui fuerint, infantili, senili aut juvenili. In quo significat, non esse hoc ita certum ut sit de fide; est tamen ita verum, ut contrarium nec probabile videatur.

6. Quarto, erit hæc perfecta similitudo in omnibus sensibus ac facultatibus corporis, in pulchritudine aliisque ornamentis naturæ ac gloriæ, quæ in corpore Christi existunt, et in superioribus satis explicata sunt; et quæ ibi adduximus, hanc eandem similitudinem probant, non cum æqualitate, sed debita proportionem. Quapropter non repugnat huic causalitati exemplari, quod in beatis futura sit distinctio sexuum, facierum varietas, pulchritudinum inæqualitas, et similia. Quia hæc causalitas non requirit nisi proportionalem conformitatem cum exemplari, ut sicut illud juxta suam individualement rationem habuit omnem hujusmodi perfectionem sibi debitam, ita singula corpora illam habitura sint modo sibi connaturali. Atque idem dicendum est de perfectionibus gloriæ quæ cum debita proportionem meritis singulorum respondent. Quapropter, præter ea quæ de iis perfectionibus tam gloriæ quam naturæ dicta sunt, tractando de resurrectione Christi, nihil amplius hic dicendum superest.

7. *Christus resurrectionis infantium in originali decedentium exemplar quoad perfectiones naturæ.* — *Corpora infantium in limbo existentium qualia.* — *Infantes in limbo existentes Christum ut principem recognoscent suum.* — Dico secundo, Christum Dominum etiam futurum causam exemplarem resurrectionis infantium, qui in peccato originali decesserunt, quoad perfectiones naturæ, non gloriæ. Hæc conclusio non est tam certa sicut præcedens, quia conformitas ad Christum præcipue promissa est prædestinatis; probari tamen potest illis verbis: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur*. Nam, licet hoc esse possit verum in aliis generibus causarum, meritoriarum vel efficientis, tamen, eo modo quo verificari potest in genere causæ exemplaris, non est negandum. Probat ergo ratione, nam ii infantes post

resurrectionem habebunt non solum vera corpora humana, sed etiam perfecta. Primo, in quantitate, et robore, seu ætate corporis. Non enim resurgent in corpore infantili, sed virili ac perfecto, in quo possint et ratione uti, et omnes operationes humanas, quæ materialem alterationem et corruptionem non requirunt, exercere. Deinde habebunt corpora sana, vegeta, pulchra, ac bene temperata; cumque æterna futura sint, oportet ut sint incorruptibilia, non quidem ex intrinseca causa, sed ab extrinseco saltem, seu per suspensionem omnis causæ corruptentis et alterantis. Quapropter non indigebunt cibo neque potu, quia omnis alteratio tunc cessabit, Deo ita providente, et ideo nec fatigabuntur ambulando, quamvis velocius moveri non possint quam naturæ vires patiantur. Item habebunt corpus plene subjectum spiritui quoad omnes inferiores ejus motus, ita ut nullam pugnam nec rebellionem carnis passuri sint. Tum quia hæc non contingit sine materiali alteratione corporis; tum etiam quia hæc pugna carnis et spiritus magna est pœna, et, moraliter loquendo, conjuncta est cum culpa; hi autem omnes in eo statu, neque permittendi sunt novas culpas committere, cum jam non sint in via, sed in termino, et non sint damnati per proprios actus. Neque etiam patientur sensibiles pœnas, ut omnes Theologi docent. Et insinuat Greg. Nyssen., orat. de Infantibus qui præmature abripiuntur; et Nazian., orat. 40 in Sanctum baptismum; licet Augustinus, l. 5 Hypognost., et l. 5 cont. Julian., c. 8, et in Enchirid., c. 93, videatur insinuare contrarium, qui posset exponi non de sensibili pœna corporis, sed de nonnulla animi tristitia ob amissam beatitudinem; cum enim hujusmodi infantes nihil mali gesserint in suis corporibus, neque eis prave et inhoneste usi fuerint, nec denique per proprium actum ad creaturam se converterint, non est cur doloribus aliisve corporalibus pœnis crucientur, sed satis est quod omni supernaturali dono priventur. Habebunt ergo in corporibus perfectionem suæ naturæ debitam, et singulis individuis accommodatam; sed hanc totam perfectionem habebunt per Christum, et in ea cum eo conformabuntur. Ergo quoad hæc omnia merito Christus dici potest causa exemplaris resurrectionis eorum. Et (ut hoc obiter dicam) mihi quidem probabile est hos infantes habituros aliquam cognitionem Christi, eumque tanquam Dominum, ac principem et benefactorem suum veneraturos. Nam, cum